

»Prokleti koštruni! Enega psa ste imeli, da je lajal nad vami, že blekečete za drugim! Koštrun je koštrun!«
Zajahal je konja ter jezdil na hrvaško stran. —

Tisti sonet je bil postavljen na začetek tega modrovanja zategadelj, ker je znamenje malodušnosti, ki se izpričuje v vsem, kar delamo in mislimo. V ljubezenski zgodbi in v tisočletnem trpljenju. Ta malodušnost bo rekla nekoč, bo rekla v imenu najlepšega naroda:

»Ne zamerite, gospodje, da umrjem!« —

POJOČI RUDARJI.

TONE SELIŠKAR.

Lučke gorijo po holmih, same svetle sestrice,

kakor da bi se zvezde spustile v ta črni kraj;
temne hiše spe in tovarne dremljejo
pod valovito odejo črnih in težkih saj.

Včasih pesmi rudarjev v nočeh zadrhte,
pesmi pijane — in vse, vesele in žalostne,
so si enake —

ter so naenkrat povsod; na oknih, pod stropi —

končno se z majhnimi krempeljci
zasidrajo v oblake,

kjer brne še drugo in potem tretjo noč
med vzdihom okostenelih sirot in krvavečih
porodnic,

med trepeti obupajočih vdov in počrnelih
deklet

kakor pogubljenih mornarjev prežalostni klie.

Kolikokrat sem zahrepenel: »Če je to
pesem, o, pojoči rudarji,

da bi vsaj žalostna bila!« To pa še pesem ni!

To je samo šumenje, rahlo šumenje,
okoli vaših src napeljanih transmisij.

NAŠA BESEDA.

FRANCE BEVK.

Žolč je v meni, pa bi rad napisal besedo v ljubezni. Žolč nad tistimi, ki so sključili hrbtenico vselej in ob vsaki priliki. Kadar molijo, še molijo le zato, da bi jih dosegla pohvala božja, proti svojemu bratu so Kajni. Žolč tistim, ki se sebe sramujejo in se ustrašijo lastnega

glasu, kadar se zaleti iz zlovoljnih ust, ki takoj plaho in ponižno zatrepetajo: Saj nisem hotel! Oprostite.

Ljubezen pa tistim, ki jih je obiskalo trpljenje in so zrela sočna jagoda, ki varujejo svojo lastnino kot zadnjo kapljico srčne krvi. Kadar molijo, molijo vroče, kadar te objamejo, te objamejo z ljubeznijo, brez hinavstva in brez strahu...

Ne vem, če je potreba natezalnice, da človek postane tak. Vem, da siti toži o lakoti, da se bogatin sramuje belega kruha in blagruje siromaka, ki grize skorjo.

Kadarkoli čujem sito tožbo, me pretrese, kot me pretrese, kadar se izviije iz tihih polnočnih ulic ali raz solkansko polje strašna slovenska melodija, ki je tako lepa in tako žalostna, najlepša in najžalostnejša v svoji pijani neubranosti in v svoji samoti vprav v polnoči. Kakor da se je prebudila nekje v črni daljavi skupina krivenčastih murv in toži vso prestalo bolest nočni temini in razodeva vse solnce in vse dni, ki so šli čeznjo.

Včasih stisne človeka globoko v srcu kot med dvema kamnoma, da planem izza mize in moram iti v polje, v prve cvete, v šum Soče in skrivnost senc ob dolgih spanja željnih njivah. Grem, grem, kot bi krožil po žilah lastnega telesa, samo da najdem pokoja in utešim grozo samote in čuvstva slabosti.

Kot drobne kaplje padajo vtisi name, v čudno pisanem mozaiku raste ta ljubezen in pogum.

Ob dolgem zidu hodita dva gori in doli in zdi se, da sta eno. Posluhnem in se začudim. Še se razodeva ljubezen v naši besedi, ki je najlepša takrat, kadar je najmehkejša, ne za povelje, za ljubezen ustvarjena.

Utihi se. Ko sem ju polglasno pozdravil: Dober večer! in pospešil korake, se me nista sramovala, kot da sem pravkar stopil iz njunih src in vem vse...

Ko se je ob križpotju moje blodne poti razdelila krivenčasta murva na dvoje in je druga polovica stopila na cesto in šla dalje, sem pohitel za njo.

Za ovinkom sem jo ustavil: »Kam greste, gospodična?«

Nje toplino sem čutil, nje sapo in utripanje žil, ko mi je odgovorila:

»Od brata ... V ječi je ...«

Za prvimi sto koraki molka mi je povedala vse, kot da sem njen brat. Ni bil njen brat v ječi, njen fant je bil. Sredi plesa so se vstopili in so zapeli pesem in niso hoteli beračiti zanjo. Pristopil je golobrad orožnik, kdo je dovolil pesem, ko je bil samo ples dovoljen; tako je zapisano na papirju. Dvignil se je eden izmed njih in dejal: »Kar je naše, je naše na vekomaj; po čemu je treba dovoljenja za pesem, če ni potreba dovoljenja za življenje?«

Nato so ga vklenili po postavi, ki ni ne božja ne človeška in so jo sami naredili. V ječi je. Še z njo je komaj spregovoril. Pel pa je pesem še v ječi.

Ko sem v noči razmišljal o tem, sem se spomnil na postajo velikega mesta in na ženico, ki je zavita v ogromno ruto begala po peronu: »Kateri vlak pelje v naše kraje?« Nihče je ni razumel.

»Kam greste, mamica?«

Tako me je pogledala, da me še danes boža njen pogled, oklenila se me je, kot da sva že stara znanca, v hipu sva bila prijatelja in dejala mi je: »Moj sin!« Nikdar nikoli nisem slišal te besede s tako ljubeznijo izgovorjene. In ko sva izmed množice vlakov izbrala enega in sem se poslovil, me je objela: »Samo, da sem našla svojega človeka...«

Hotela je reči: našo besedo. Objela je njo, ne mene; če bi je ne bilo sram, bi jo bila tudi poljubila. In če še živi moja podoba v njenem srcu, je to podoba naše besede in ne moja podoba, zakaj po imenu me ni vprašala.

Spominjam se, da je dejal nekdo, sebe in ljudi naveličan: Blagor njim, ki vprašujejo samo, katere besede si. Če sta ene besede, sta si brata. Kdo izmed nas bo vprašal po drugem?

To je le par žarkov tiste velike luči, ki so jih nekateri zaklenili v srcé, ločeni od solncea in jih nosijo kot plamenčke pred seboj, da ne zaidejo. Kakor kresovi ljubezni, edino bogastvo, čudodelna vez, ki spaja vse, kakor se spajajo drevesa v koreninah. Po čudovitih ovinkih in nerazvozljanem načinu doteka nova svetloba v plamenčke. Nihče ne zine skrivnosti, vsak jo vé, vsak jo občuti, kot občuti mlada kri pomlad.

In zakaj sem povedal to? Komu so izgovorjene te besede? Zaljubljenca, ki si

šepetata obljube v naši besedi? Fantu, ki prepeva v ječi, starki, ki bega po ogromnem kolodvoru?

Vsem malodušnim, ki sramotijo sebe in ugašajo lasten kres, da bi se grel ob tujem ognju. Kaj boste dali bratom v samoti, ki nosijo boječe plamenčke s seboj, ko ne bo več dotekala luč od tam, kjer je stalo ognjišče? Kam bo šla ljubezen, ko ugasne zadnja strašna in lepa pesem, ki jo poje polnoč čez solkansko polje, kot bi jo pele murve? Nihče več ne bo pel v ječi radi naše besede, ne bo begalo deklet po nočni temi, ko bo šlo z obiska...

V lajež psov, v šumenje Soče, v strašno opustošenje srca in duha bomo hodili, ko bo pošlo olje, ki je dotekalo iz vas, ki niste poznali bridke ljubezni s prebodenim srcem in s trnjem ovenčane glave.

Če bi jo poznali, bi niti za hipec ne vadjali zanjo pod našim križem... Mi pa varujmo lučce, naj gorijo tudi tedaj, ko solnce ne bo več...

DANTE ALIGHIERI: LA DIVINA COMMEDIA.

PREVEL IN RAZLOŽIL J. D.

III. del: RAJ.

Spev XII.

V enajstem spevu je dominikanec sv. Tomaž Akvinski proslavljal ustanovitelja frančiškanskega reda, sv. Frančiška Asiškega (in na koncu grajal nered v redu dominikancev); ko svoj govor konča (govornik proti koncu povzdigne svoj glas!), prične zbor dvanajstero svetnikov (kterih eden je tudi sv. Tomaž) zopet rajati; pesnik njih sveto kelo primerja z vrtečim se mlinskim kamenom (la santa mola); a v tistem hipu prvega obda in oklene drug venec svetnikov, kakor časih eno notranjo mavrico obda in oklene druga, zunanja, in pesnik čuje iz obeh krogov petje, za toliko divnejše od zemskega, za kolikor je naravnost